

DERLEMELER

Fakoemulsifikasyon Cerrahisinde Ultrason Gücünün Kullanım Modaliteleri

Süleyman Kaynak (*), Lider Çelik (**), Gül Arıkan (***) , Nilüfer Koçak (***) , Aylin Yaman (***) , Necdet Cin hüseyinoğlu (****)

ÖZET

Katarakt cerrahisinde, ultrason gücünün nukleus fragmantasyonu için kullanılabileceği Kelman tarafından 70'li yıllarda oftalmoloji dünyasına tanıtıldıkten sonra fakoemulsifikasyon yöntemi giderek daha yaygın kullanım alanı bulmuş ve bugün standart teknik halini almıştır. Teknolojik gelişmeler eşliğinde, cihaz çeşitliliği artmış ve ultrason gücünün oküler dokulara aktarımı için farklı modaliteler gündeme gelmiştir. Bu yazında, son yıllarda fakoemulsifikasyon cihazlarında gelişen teknolojileri ve değişik ultrason modalitelerini irdelemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Fakoemulsifikasyon, lineer fako, pulse fako, burst fako, microburst fako, soğuk fako

SUMMARY

Ultrasonic Power Delivery Modalities During Phacoemulsification Surgery

After introduction of the ultrasonic power for the removal of cataractous crystalline lens into the ophthalmic surgery by Kelman during 70's, phacoemulsification gained wide acceptance and has been the standart technic of today. The diversity of phaco machines increased with technical improvements and various methods of ultrasound delivery modalities were introduced. In this review, we tried to discuss the latest innovations in phaco machines and backgrounds of the various ultrasound delivery systems.

Key Words: Phacoemulsification, linear phaco, pulse phaco, burst phaco, microburst phaco, cold phaco

FAKOEMÜLSİFİKASYON İŞLEMİNDE TEMEL FİZİKSEL BİLGİLER

Fakoemulsifikasyon ile katarakt cerrahisinde kullanılan yöntem, özel piezoelektrik kristallerin yardımı ile oluşturulan ultrason gücünün, fako ucunda meydana ge-

tirdiği osilatuar hareketler sayesinde, nukleusun parçalanması ve aspire edilmesidir (1-3).

Piezoelektrik kristaller, eksternal mekanik stres uygulanması ile voltaj oluşturabilen maddelerdir. "Piezin" Eski Yunan dilinde sıkıştırmak/sıkmak anlamındadır.

(*) Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Göz Hastalıkları A.D., İzmir

(**) Op. Dr., Retina Göz Merkezi, İzmir

(***) Op. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Göz Hastalıkları A.D., İzmir

(****) Op. Dr., SSK Okmeydanı Eğitim Hastanesi, Göz Kliniği, İstanbul

Yazarların adı geçen tıbbi cihaz ve malzemeler ile ticari bir ilişkisi yoktur.

Kamu veya özel sektörde ait maddi destek kullanılmamıştır.

Yazışma adresi: Op. Dr. Lider Çelik, Retina Göz Merkezi, 1488 Sk. No: 3,
35220 Alsancak-İzmir E-posta: lidercelik@retina-gm.com

Mecmuaya Geliş Tarihi: 02.11.2004
Düzeltilmeden Geliş Tarihi: 08.02.2005

Kabul Tarihi: 14.07.2005

Fakoemulsifikasyon elciğinde ise bu piezoelektrik kris-tallerden geçirilen belirli voltajdaki elektrik akımı, ters piezoelektrik etki ile ultrasonik frekansta mekanik vibrasyona dönüştürülmektedir. Bu şekilde üretilen ultrasonik güç, fako ucuna iletilerek osilasyonlar elde edilmektedir.

Ultrasonik frekansta vibrasyonu sağlanan fako ucu ile elde edilen güç, ön kamarada nukleusu parçalamak için kullanılır. Nukleusun parçalanabilmesini sağlayan bu güç birkaç farklı etki ile çalışır. Bunlardan ilki "jack-hammer" etkisi olarak adlandırılan ve çekicidarbelerinin etkisine benzer şekilde nukleusu kıran mekanik etkidir.

Oluşturulan ultrason gütün, mekanik etkisi dışında bir de akustik etkisi vardır. Akustik etki iki şekilde kendini gösterir. Oluşturduğu kavitasyon etkisi ile nukleus materyalinin parçalanmasına yardımcı olur. Akustik kavitasyonun bazal stabil komponenti herhangi bir yıkım etkisi yaratmaz, kendi içinde küçük amplitüdü tıtreşimler gösterir. Nukleus parçalanmasının asıl kaynağı geçici (transient) akustik kavitasyondur ki büyük amplitüdü bir kavitasyonel genişleme ile basınç etkisi göstererek doku yıkımına-emulsifikasiyonuna sebep olur. (Şekil 1a).

Akustik etkinin diğer komponenti ise türbülans etkisidir ve nukleus parçalanması açısından hiçbir işe yaramaz ancak dokulara hasarı açısından da ömensizdir.

Fako sistemlerinde ameliyat esnasında belirli süreler boyunca kullanılan ultrasonik gütün ortaya çıkardığı enerjinin tamamı istenen etki olan nukleus parçalanması için kullanılamamaktadır. Hiç istenmeyen bir yan ürün olarak sürtünme sebebiyle ısı enerjisi ortaya çıkar ve fako ucu ile birlikte oküler dokuların isınmasına ve hasar görmesine neden olur (4,5). (Şekil 1b)

Konu fiziksel kavram ve formüller ile irdelediğinde şu konuların açıklığı kavuşturulması doğru olacaktır.

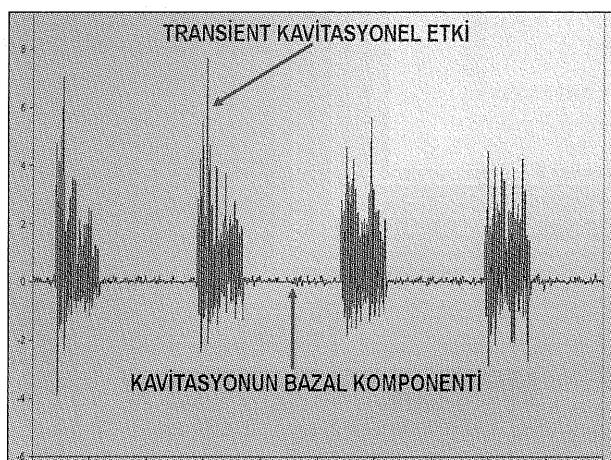
1. Güc: Ultrasonik güç - Power (P)
2. Zaman: Ultrason kullanma süresi - Time (t)
3. Enerji: Fakoemulsifikasiyon için harcanan enerji - Energy (E)

Burada belirli bir zaman süreci içinde kullanılan güç ile ortaya çıkan enerji söz konusudur ve bu enerji bir işin yapılması için harcanacaktır. Enerji, harcanan güç ile kullanılan sürenin çarpımına eşittir. Yani:

$$E = P \times t$$

Burada, mümkün olan en kısa zamanda, en çok kavitasyon enerjisi ile kısa sürede en sert nukleusu parçalama hedeflenirken, işi dönüşüm sürecinin de en azı indirilmesi gerekmektedir. İlk seçenek, enerjinin isten-

Şekil 1a. Ultrason gütün oluşturduğu akustik etkinin kavitasyonel komponenti

Şekil 1b. Fakoemulsifikasiyon sırasında ultrason gütün dönüşüttiği enerji formları

meyen formlara dönüşmesini önleyip amaca yönelik olarak daha etkin kullanılmasını sağlamaktır. Böylece, daha az güç ile daha kısa sürede daha az enerjiyi kaybederek toplam enerjinin olabildiğince yüksek kesimini, asıl amaç olan parçalama etkisini yaratmakta kullanmak mümkün olacaktır. Elbette henüz bunu yeterince başaramamış değiliz.

Isı enerjisinin doku üzerindeki zararını azaltmanın yollarından birisi de isının, dokulara yansımاسını azaltacak yollar bulunmasıdır. Bu iki şekilde sağlanmaya çalışılmıştır. Birincisi, fako ucunun çevresine silikon bir kılıf geçirilmesidir. Böylece, kılıfın içinden ön kameraya geçen sıvının, isınmaka olan fako ucunun soğumasına katkısı olur. Ayrıca silikon kılıfın kendisi de fako ucu ile doku arasında bir bariyer olarak isının dokuya yansımاسını azaltmaktadır. Bu noktada, aspirasyon yolu olarak kullanılmakta olan fako ucunun iç lümeninden içeri alınan sıvının da ucun soğumasında önemli payı vardır.

Örneğin sert nukleus tıkaçlarının, yetersiz fako gücü kullanılarak yenmeye çalışılması sırasında, aspirasyonun tikanmaya bağlı olarak durması, fako yanıklarının önemli nedenlerinden birisidir. Bu nedenledir ki, fako yanıklarının önlenmesinde özellikle aspirasyon akımının kesilmesine yol açacak lens tıkaçlarının oluşmasını önlemek için, yanık yapacak kadar ısı üretmeden, sert tıkaçları emülsifiye etme çabası ile değişik fako modaliteleri yaratılmaya çalışılmıştır.

FAKOEMÜLSİFİKASYONDA ÇEŞİTLİ GÜC AKTARIM MODALİTELERİ:

Fako uygulamasında, ortaya çıkan bu iki temel enerjiden, kavitaşyonel enerjiyi, lensin emülsifiye edilmesi yönünde artırmak, buna karşılık da, termal enerjiyi, yanık yapmamak için olabildiğince düşürmek en az yan etkili cerrahi ortaya çıkaracaktır. Bu enerji dengesini yaratmaya çalışırken değişik fako modelleri ortaya çıkmıştır. Bir yandan da, fako ucunda oluşan sıcaklık değerlerinin, yanık oluşturma değerlerinin oldukça altına indiği görülmüştür. Bu nedenle, kılıfın fako ucundan yayılan ısı enerjisini, dokuya yansımaması gibi gereklilik ortadan kalkmış, kılıf içinden yani fako ucunun çevresinden ön kameraya girmekte olan ve böylece fako ucunun soğumasına katkıda bulunan koaksiyel sıvı akımına "soğutma" açısından gerek kalmamıştır. Bunun anlamı, kılıfsız cerrahi geçiş demektir ki bu aynı zamanda, kesilerin küçültülmesini sağlayan bir süreçtir. Böylece mikroinsizyonel cerrahi- Micro-Incisional Cataract Surgery (MICS)- (6) diye tanımlanan evreye gelmiştir.

Kesinin küçültülmesindeki temel amaç, cerrahi astigmatizmanın azaltılması ve hatta tam olarak ortadan kaldırılmasıdır (7-13). Bu, görme kalitesinin esasını oluşturan unsurlardan birisi olarak her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Bu anlamda zaten katarakt cerrahisi korneal mimariyi olabildiğince koruyarak, bir anlamda refraksiyon cerrahisine dönüşmiş görünmektedir. Kesinin küçük olması tünel insizyon yaratılması ile birlikte, ameliyat sırasında derin ve stabil bir ön kamera sağlanması, yara iyileşmesinin daha kısa sürede tamamlanması, enfeksiyon riskinin azalması gibi avantajlar sağlamaktadır (14-16).

Fako güç yoğunluğu, bir cerrahi süresi içinde, nukleusu parçalayıp emülsifiye etmek için gereken fako güç toplamı olarak tanımlanabilir. Fakoda güç yoğunluğunu belirleyen üç önemli faktör vardır. Bunlardan iki tanesi, fako güç yüksekliği ve diğerinin de fako güç süresidir. Üçüncü faktör, fako uygulamasındaki yazılım çeşitleriidir. Bu son faktör, özel olarak bazı firmaların ürettiği

spesifik fako uygulama çeşitlemeleri olduğu için, burada sadece ilk iki faktör ele alınacaktır. Bu iki faktörün bir arada ele alınması ile sonuçta toplam fako enerjisinin ifadesi olarak, optimal bir fako güç yoğunluğu ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Fako gücünün kullanımı ile ilgili modeller 5 kısımda ele alınabilir:

1. Lineer fako modeli.
2. Pulse fako modeli
3. Burst fako modeli
4. Soğuk fako modeli
5. Mikroburst modeli

LİNEER FAKO MODALİTESİ

Lineer fako modeli, aslında temel fako uygulamasında en sık kullanılan modeldir. Burada, pedalın basısı arttıkça, fako gücü lineer olarak artmaktadır ve bu zamanın bir fonksiyonu olarak düşünülebilir. (Şekil 2a)

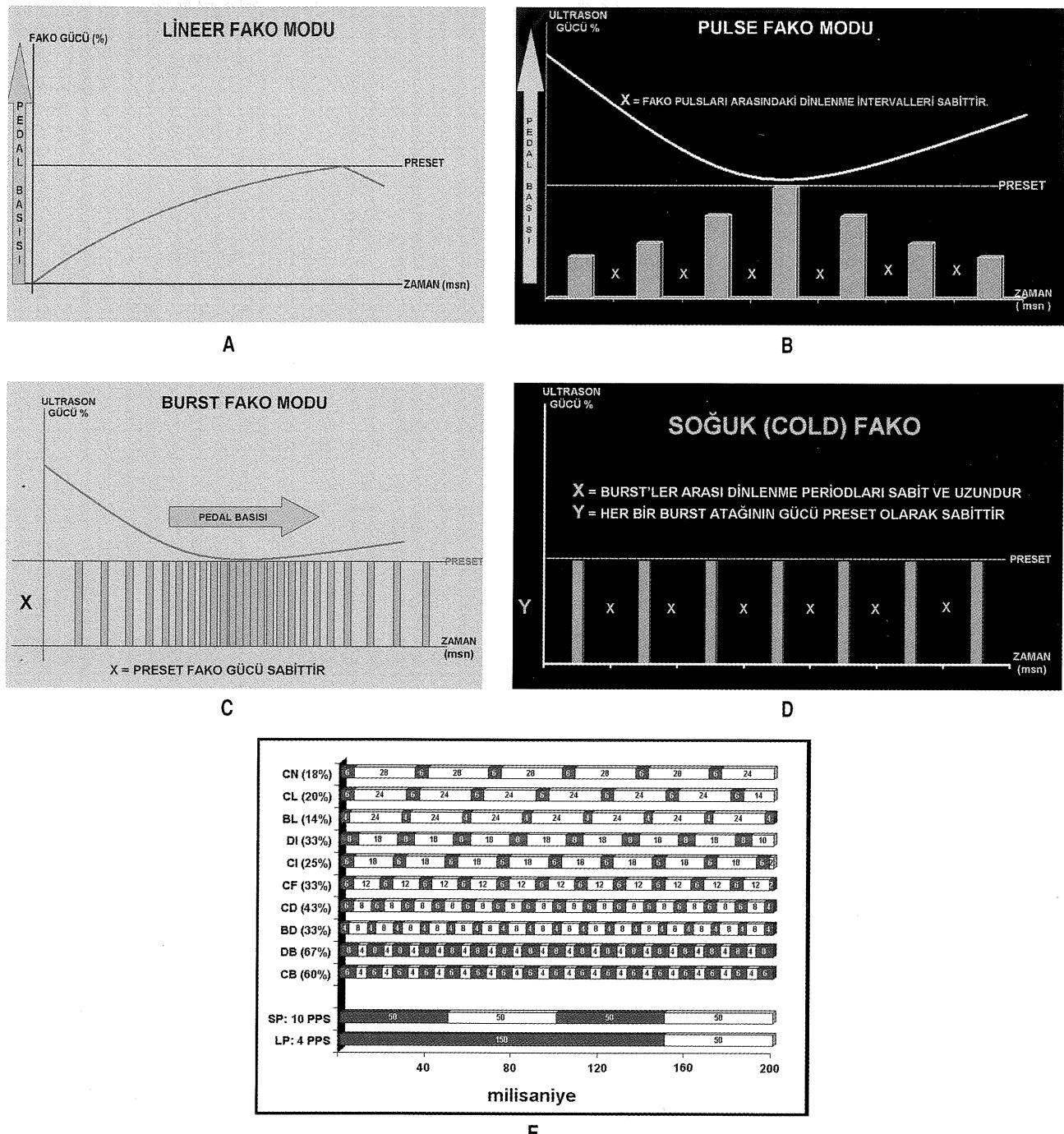
Bu uygulamada, özellikle sert kataraktlarda, yüksek fako gücü gerektiğinde, ucun soğumasına zaman kalmayıp ve bu sırada korneal yanık veya endotel kaybı vb. korneal komplikasyonlar ortaya çıkabilir. Lineer fako modelinde, ortaya çıkan iş ve ona paralel olarak dönüşümle ortaya çıkan ısının, kornea dokusuna ve diğer çevre dokulara zarar vermeyecek düzeyde kalması için, fako gücü çok yükseltilmemeli, ayrıca, toplam fako güç yoğunluğu da olabildiğince düşük tutulmalıdır. Ancak sert bir nukleusta, düşük fako gücü ile uzun süre ya da yüksek fako gücü ile daha kısa süre uygulama gerekecek ancak bunların çarpımı olarak ortaya çıkan toplam enerji miktarı aynı olduğu için yanık olma olasılığı hep mevcut olacaktır. Bu nedenle özellikle sert nukleuslarda lineer fako çok kullanışlı görünmemektedir.

PULSE FAKO MODALİTESİ

Burada fako gücü sürekli kullanılmamakta, belli aralıklar ile susmaktadır. Fako atakları arasındaki suskun dönemlerin süresi cihaz üzerinden preset edilmektedir. Bu zaman dilimi, bundan böyle tüm işlem boyunca sabit kalmakta ve fako atakları arasında sabit bir soğuma süresi yaratmaktadır. (Şekil 2b)

Lineer fako modelinde fako 1 dakika çalıştı ise etkin fako süresi gerçekten 1 dakikadır. Fakat pulse fako da kullanım, örneğin süre açısından %50 atak-%50 dinlenme şeklinde olduğunda, pedalın basılı olduğu süre örneğin 1 dakika ise, etkin fako süresi aslında 30 saniye-

*Şekil 2a, b, c, d. Farklı fako modlarında pedal basısı ile fako gücü, zaman ve ortaya çıkan enerji ilişkisi,
e. Whitestar (r) kalıpları*

dir. Sonuçta da, fako gücü x zaman faktörü dikkate alındığında etkin fako yoğunluğu, aynı şartlardaki lineer fako modeline göre %50 azaltılmış olmaktadır.

Pulse fako modelinde, pedalın basısı ile bu ara süreler değişmemektedir. Bu ara suskuluk süresi baştan

preset edilerek sabitlenir. Pedal, pulse fako ataklarının gücünü planlamaktadır. Maksimum bir preset değeri, fako atakları için konmaktadır. Pedal en sona kadar basıldığında bu preset değerine ulaşan seri fako atakları ortaya çıkmaktadır.

Dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, preset değerlerinin uyumlu olmasıdır. Yani, fako pulse preset değeri ne kadar yüksek planlanır ise, aradaki suskun dönemlerin de o denli uzatılmasında yarar vardır. Zira ısınması, aradaki dinlenme sürelerinde tam bir soğuma-yaya dönüşmemekte, bir sonraki pulse atağında ortaya çıkan yeni termal etki ile sıcaklık düzeyi biraz daha artmaktadır.

Pulse fako modelindeki sorun, yine sert nukleuslarla ilgili olarak ortaya çıkar. Özellikle fako ucuna emilmiş sert bir parçanın yenmesi sürecinde, preset fako değerimiz yeterli gelememiş ise, toplam etkin fako süresini uzatacak şekilde tikanmış uç ile çalışma olasılığı doğabilir. Yetersiz soğumada en önemli etken ise, fako ucunun içinden aspirasyon ile geçmekte olan sıvının soğutucu etkisinin, tikanma nedeni ile kaybolmasıdır. Bir kere ısınmaya başlayan ucun, müteakip dinlenme sürelerinde yetersiz soğuması ve sonraki fako atağı sırasında olması gereken daha fazla ısınması sorunun kaynağıdır.

BURST FAKO MODALİTESİ

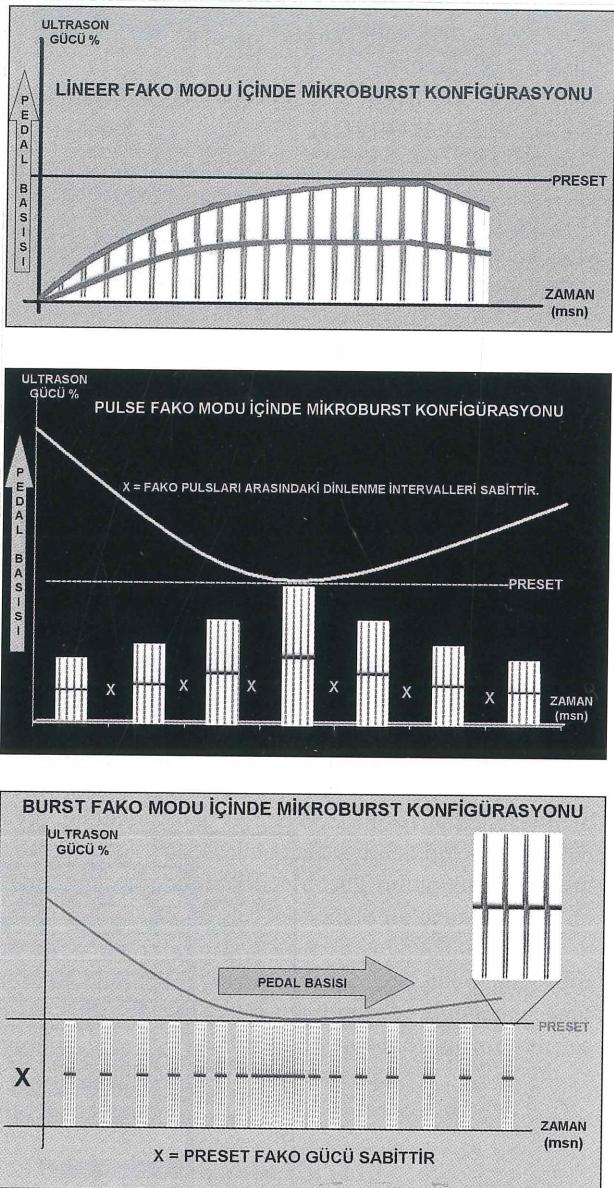
Burst modelinde, arada zaman dilimleri bırakılarak yapılan fako güç atakları düzenlenmiştir. Ancak preset edilerek sabit tutulan değer, fako gücünün miktarıdır. Yani pedala dokunulduğunda, önceden tespit edilmiş olan bu fako gücü, belli bir zaman dilimi içinde fako ucunda "tam preset değerinde başlayıp bitecek şekilde" aşağı çıkmaktadır. Bu belli süre ve belli (preset edilmiş) fako atağına "burst" denmektedir. Ayak pedali ile bu gücün miktarı kontrol edilemez, burst atakları arasında kalan zaman dilimleri kontrol edilir. (Şekil 2c) Ayak pedalına basıldıkça, fako atakları arasındaki zaman dilimi geometrik olarak kısaltmakta ve sonunda fako atakları sürekli kazanmaktadır. Yani pedalın son evresinde fako modeli lineer model ile benzeşmektedir.

Burst modeldeki en önemli sorun, çok sert nukleusların yenmesinde pedalın sürekli basılı tutularak, dinlenme dilimlerinin yok edilmesi ve sonuçta basılı pedalda, lineer fako modeline dönülmesi riskidir. Bu burst modelindeki en önemli yanık vb. doku hasarı nedeni olarak düşünülebilir.

SOĞUK FAKO MODALİTESİ

Burada, pulse modelindeki gibi, fako atakları arasındaki zaman dilimleri sabit tutulmuştur. Burst modeldeki gibi de, fako gücünün düzeyi sabit tutulmuştur. Böylece ortaya çıkan iş ya da enerjinin kaynağı olan çarpanlar sabitlendiği için, sonuçta doğan ısı da önceden yaklaşık olarak hesaplanarak, yanık eşinin altında tutulmaya çalışılmıştır.

Sekil 3a, b, c. Lineer, pulse ve burst modları içine Whitestar (r) mikroburst kalıplarının yerleştirilmesi ile elde edilen pedal basısı, fako gücü ve ortaya çıkan enerji ilişkileri

Örnek vermek gerekirse, Oertli Catarhex'te®, %40 fako gücünün kullanıldığı sabit atakların etkin olduğu süre ile dinlenme süresi arasında 1/9'luk bir oran kurulduğunda, toplam fako yoğunluğundan kaynaklanan ısı, yanık eşinin altında kalmaktadır. Bu nedenle yapılmış olan programda, soğuk fako modeline geçildiğinde 1/9'luk çalışma dilimleri oluşmakta ve böylece kılıfsız olarak çalışma olanağı yaratacak yanık eşigi altında bir ısı oluşumu ile hiç değilse çok sert olmayan kataraktlar

parçalanabilmektedir. Burada verdığımız örnekaslında bu işlem için basit bir örnektir ama soğuk fako kavramının nasıl oluşup geliştirildiğine de iyi ve anlaşılabilir bir örnektir. (Şekil 2d)

MİKROBURST FAKO MODALİTESİ

Isınma sürecinin daha da azaltılması amacıyla mikroburst denilen model düşünülmüş ve bu şekilde daha kısa zamanda daha çok sert nukleus parçasının eritilebilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Buradaki özellik her burst atağının içinde daha kısa zamanlı ama sık fako atakları şeklinde "mikroburst" atakları bulunmasıdır. Bu nedenle daha yüksek bir preset değeri kullanılarak, daha kısa zamanda daha çok enerji kullanımını mümkün kılmaktadır. Zira her ana burst atağı içindeki mikroburst atakları arasında, küçük dinlenme anları vardır ve bu ana burst atağı sürecindeki toplam ısı dönüşümünü azaltmaktadır. Ayrıca olağan burst modelinde olduğu gibi burada da ana burst paketleri arasında büyük soğuma aralıkları yer almaktadır.

Soğuk fako modelinin bu esasa dayalı özelliklerinden hareketle, Whitestar® modelleri geliştirilmiştir (17). Whitestar®'da, bir soğuk fako programlar paketidir ve şu anda AMO firmasının Sovereign® adlı cihazı, bu software için adeta hardware ya da işlemci gibi kullanılmaktadır. Cihaza spesifik bir fako model paketi olmasına rağmen içerdiği değişik soğuk fako alternatifleri ile Whitestar®, bir markadan çok soğuk fako için kullanılan alternatif isimlerden birisi olarak yer etmiştir.

Whitestar® kalıpları, kısa ve uzun pulse mode diye tanımlanan temel iki format içine konarak şekillendirilebilir. Bu pulse formatlarının içine Whitestar® kalıplarından herhangi bir tanesi yerleştirilebilir. (Şekil 2e)

Ayrıca, diğer standart modalitelerin, yani lineer ve pulse modolların içine de Whitestar® kalıpları yerleştirerek kullanılabilir. Bu mikroburst paketlerin isınma sürecinde sağladıkları avantaj ise fako ucunun fazla isınmadan dinlenme perioduna geçme esasına dayanmaktadır. (Şekil 3a, b ve c)

YORUM

Efektif bir fako modeli olarak, pulse ve burst fako modellerindeki aralıklı soğutma fikri üzerinden yola çıkmış ve ortaya çıkan ısı miktarı yani "iş" in, yanık yapmayacak ölçeklerde belli bir sınırla tutulması hesaplanmıştır.

Sonuç olarak, dokulara başta termal zararlar olmak üzere diğer mekanik zararların azaltılması amacıyla orta-

ya konan değişik fako modelleri, dokuya yansyan isının azaltılmasını sağlamak sureti ile kılıfsız uygulamalara ve dolayısı ile daha küçük kesilerden cerrahi yapılması na yani MICS' in ortaya çıkmasına yol açmıştır. Uygun intraoküler lens üretiminin sağlayan teknolojik gelişmeler, yakın gelecekte katarakt cerrahisinin çok daha konforlu ve daha kapalı bir cerrahi şecline dönüşmesine yol açacaktır.

KAYNAKLAR

1. Fishkind WJ, Neuhann TF, Steinert RF: The Phaco Machine: The Physical Principles Guiding Its Operation. In: Steinert RF, editor. Cataract Surgery. 2nd Ed. Philadelphia: Saunders; 2004. Chapter 7; pp. 61-77.
2. Fishkind WJ: The Phaco machine: How It Acts And Reacts. In Agarwal S, Agarwal A, Agarwal A, editors. Phacoemulsification. 3rd Edition. New Delhi: Jaypee; 2004. Chapter 8; pp. 87-98.
3. Buratto L: The Physical Principles of Phacoemulsification. In Buratto L, editor. Phacoemulsification : Principles and Technics. Thorofare: Slack; 1998. Chapter 2; pp.21-32.
4. Beesley RD, Olson RJ, Brady SE: The effect of prolonged phacoemulsification time on the corneal endothelium. Ann Ophthalmol 1986;18:216-9, 222.
5. Cunha-Vaz JG, Travassos A: Breakdown of the blood retinal barriers and cystoid macular edema. Surv Ophthalmol 1984;28:485-92.
6. Tsuneoka H: MICS with Ultrasounds. Fundamentals and Basic Experimental Studies. In Alio JL, Prats JLR, Galal A, editors. MICS- Microincisional Cataract Surgery. Panama: Highlights of Ophthalmology; 2004. Chapter 2; pp.5-11.
7. El-Maghraby A, Anwar M, el Sayyad F et al: Effect of incision size on early postoperative visual rehabilitation after cataract surgery and intraocular lens implantation. J Cataract Refract Surg 1993;19:494-8.
8. Koch DD, Lindstrom RL: Controlling astigmatism in cataract surgery. Semin Ophthalmol 1992;7:224-33.
9. Kohnen T, Dick B, Jakobi KW: Comparison of the induced astigmatism after temporal clear corneal tunnel incisions of different sizes. J Cataract Refract Surg 1995;21:417-24.
10. Levy JH, Pisaccano AM, Chadwick K: Astigmatic changes after cataract surgery with 5.1 and 3.5 mm sutureless incisions. J Cataract Refract Surg 1994;20:630-3.
11. Martin RG, Sanders DR, Miller JD, et al: Effect of cataract wound incision size on acute changes in corneal topography. J Cataract Refract Surg 1993; 19(Suppl): 170-7.
12. Neumann AC, McCarty GR, Sanders DR, Raanan MG: Small incisions to control astigmatism during cataract surgery. J Cataract Refract Surg 1989;15:78-84.

13. Steinert RF, Brint SF, White SM, Fine IH: Astigmatism after small incision cataract surgery: a prospective, randomized, multicenter comparison of 4- and 6.5 mm incisions. *Ophthalmology* 1991;98:417-24. [published erratum in *Ophthalmology* 1997;104:1370]
14. Ernest PH: Cataract incision architecture. *Int Ophthalmol Clin* 1994;34:31-57.
15. Fine IH: Architecture and construction of a self-sealing incision for cataract surgery. *J Cataract Refract Surg* 1991;17:672-6.
16. Koch PS: Structural analysis of cataract incision construction. *J Cataract Refract Surg* 1991;17(Suppl):661-7.
17. Fine IH, Packer M, Hoffman RS: New phacoemulsification technologies. *J Cataract Refract Surg* 2002;28:1054-60.